

Stilizirani autoportret u drvu

Stojanović, Josipa

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:922272>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

JOSIPA STOJANOVIĆ

STILIZIRANI AUTOPORTRET U DRVU

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

Margareta Lekić, umj. sur.

Osijek, 2018.

SADRŽAJ

UVOD	3
I. TEORIJSKA ANALIZA	4
1. AUTOPORTRET KROZ POVIJEST	4
<i>1.1. Autoportret u suvremenoj umjetnosti</i>	8
<i>1.2. Autoportret kao likovni motiv</i>	10
II. PRAKTIČNI DIO	12
2. DRVO KAO MATERIJAL	12
3. TEHNIČKO-TEHNOLOŠKI PROCES	14
4. ANALIZA IZVEDENE SKULPTURE	15
5. ZAKLJUČAK	17
6. LITERATURA	18
7. POPIS PRILOGA	19

UVOD

U ovom diplomskom radu opisana je tema koju sam odabrala za svoj diplomski rad, a to je Stilizirani autoportret u drvu. Autoportret izradila sam u drvu lipe, a sam naziv Stilizirani autoportret u drvu odlučila sam ostaviti kao naslov bez obzira što je izrađena skulptura izvedena kao realističan prikaz figure to jest figure u stajaćem položaju. Stiliziran u ovom pogledu ne odmičem od rada zbog odstupanja koja su bila neizbježna za ovakav obujam posla. Ovim radom propitujem vlastitu osobnost, vlastito tijelo te sam se odlučila na ovakvu vrstu rada kako bi svoje studiranje na Umjetničkoj akademiji zaokružila postignutim sposobnostima u okviru vlastite individualnosti i samoj izvedbi. U radu ću govoriti o autoportretu kroz povijest, kako se razvijao kao žanr od renesanse kada su nastali prvi samostalni portreti do suvremene umjetnosti, kada je tema autoportreta preoblikovana u smislu značenja, poruke koju nosi te do samog odabira medija i načina interpretacije. Autoportret kao motiv u umjetnosti ima dokumentarnu vrijednost u smislu da se umjetnik zapisuje u vremenu u kojem je živio. Individualnim pristupom u prikazivanju, prezentira se vrijeme u kojem je umjetnik stvarao te estetske i kulturološke karakteristike toga doba. Autoportret može biti prikazan na duhovnoj ili simboličkoj razini, u slučaju izrade svoga rada okarakterizirala bih svoju namjeru kao eksperimentalnu i dokumentarnu s obzirom da drvo kao klasičan materijal ne govori puno o dobu u kojem živimo, jer ono kao materijal unatrag tisućama godina govori za sebe kako u funkcionalnom i duhovnom smislu tako i u umjetničkom. Eksperimentalno u ovom smislu navodim zbog toga što sam krenula u izradu podijeljenog mišljenja, s obzirom na to da nisam nikada prije pristupila figuraciji u drvu, ovo je ujedno bio i eksperiment, a i izazov za prethodne godine studiranja, no u konačnom se pokazao kao dobar rezultat odnosno, zadovoljeni su sadašnji osobni kriteriji i krajnja izvedba rada.

I. TEORIJSKA ANALIZA

1. AUTOPORTRET KROZ POVIJEST

Kada govorimo o autoportretu kao temi u likovnoj umjetnosti možemo reći za svaki izvedeni rad da jest autoportret jer su umjetnici ogledalo svakog svojeg rada. Poglavlje predstavlja konkretne primjere autoportreta kroz povijest, od prvih nastalih koji se smatraju autoportretima, do suvremene umjetnosti gdje pojam klasičnog autoportreta, kako u teoriji tako i u estetskim vrijednostima, odmiče od konkretnog prikaza ljudskog lika, odnosno samog umjetnika.

Najraniji radovi koji se mogu nazivati autoportretima datiraju još iz 1365. godine pr. Kr., a izrađeni su od kamena koje je navodno izradio Bak, glavni kipar egipatskog faraona Akhenatena. Smatra se da je Bak izradio portret faraona Akhenatena (oko 1364. pr. Kr.). Također jedan od poznatih primjera tog toga doba je slika na kojoj je prikazan slikar koji moli pred bogom Thotom (13.st.pr.Kr.). Zapisi također upućuju na to da je antički grčki kipar Phidias svoj vlastiti lik umetnuo na štit od zlata i slonove kosti, koji je u ljevici držala partenonska boginja Atena. Na tom je štitu prikazana borba Amazona i Grka, a jedan od boraca je i sam Fidijs. Prema istim je zapisima Fidijs bio optužen zato što je uklopio svoj lik na sveti kip boginje, atenske zaštitnice te time počinio svetogrđe. U umjetnosti srednjeg vijeka postoje nagađanja o autoportretima što ne znači da ih umjetnici nisu stvarali (<http://www.visual-arts-cork.com/genres/self-portraits.htm>).

U razdoblju srednjeg vijeka se smatra da su autoportreti bili dio prikaza zavjetnih scena, a jedan od potvrđenih primjera (iz 835. godine) nalazi se u Milanu u crkvi sv. Ambrozija kao dio zlatnog antependija na kojemu je autoportret zlatara Volvina. Kasnije su zabilježeni i primjeri španjolskog majstora Mattea iz 1180. godine u domu Santiago di Compostela. U razdoblju gotike (13.-16. st.) ih se pojavljuje nešto više stoga što je gotika bila period u kojem se prikazivanje sve više individualizira. Kipari su u to vrijeme često umetali svoje vlastite likove na dovratnike, prozore ili obrube svojih umjetničkih djela. Lik Petra Parlera pojavljuje se 1392. godine na prozorskoj galeriji katedrale u Pragu, a Lorenzo Ghiberti modelirao je svoj lik na dekorativnom obrubu Porte del Paradiso u firentinskoj krstionici iz 1450. godine (<http://www.visual-arts-cork.com/genres/self-portraits.htm>).

Autoportret kao samostalna tema nastaje u razdoblju renesanse (15. i 16.st) kao rezultat sve većeg zanimanja za humanizam i pojedinca prvenstveno, a prikazivali su ga u klasičnim medijima kao što su crtež, slika ili skulptura. S obzirom na to da u kojem god da je

mediju preveden, autoportret se kroz povijest razvijao uz pomoć dodatnih sredstava. Danas se mijenja, kako u mediju tako i u prikazu, razvojem tehnologije. U razdoblju renesanse su se pojavila ravna ogledala kao sredstvo čijim je tehničkim unapređenjem došlo do procvata autoportreta. Stvorio se niz umjetničkih autoportreta sasvim nove prirode s detaljnim interpretiranjem osobne ličnosti te vjernim prikazom u ovom slučaju samoga sebe što govori o slijedu razvitka umjetnosti u okviru renesansnog procvata. Jedan od primjera iz razdoblja renesanse je *Autoportretu konveksnom zrcalu* (1523./24. god.) Girolama Francesca Maria Mazzole, poznatim još kao Parmigianino koji u svome prikazu koristi *trompe l'oeil*. Termin označava umjetničku tehniku koja se koristi u prikazu realističnih slika u kojima je stvorena optička iluzija kojom se dočarava treća dimenzija. Autor je sebe prikazao u konveksnom zrcalu s distorziranom rukom. Za razdoblje u kojem je ovo djelo nastalo definitivno je napredovao u usporedbi sa svojim prethodnicima, ne samo zbog odabira autoportreta kao teme već u samoj izvedbi. Ovim načinom izvedbe autor pokazuje da slika kao i odraz u zrcalu i jest samo iluzija u smislu kada stojimo ispred zrcala vidimo odraz, a u drugom trenutku on nestaje, jednako kao i pogled na sliku, u trenutku kada je naš fokus usmjeren na nju postoji, nakon odmicanja pogleda ona simbolički nestaje. Slika pokazuje njegovu vještinu bilježenja onoga što oko vidi a istodobno svjedoči i o njegovoj učenosti suptilno aludirajući na mit o Narcisu koji se prema grčkoj legendi zagledao u jezero i zaljubio u vlastiti odraz (Skupina autora, 2008:607). Osim što je tehničkom izvedbom nadišao dotadašnji prikaz, nastanak ovog tipa autoportreta zasigurno je rezultat idealizacije vlastitog lika i samoobožavanja.

Kipar i arhitekt Peter Parler (1330.-1399. god.) poprsje svoga autoportreta uklopio je u unutrašnjost Katedrale sv. Vida u Pragu (iz 1375. god.). To je prvi primjer takvog čina umjetnika koji je ispod izrađenog poprsja napisao i svoje ime uz ostale izrađene biste kraljevskih članova i biskupa što je u to vrijeme bio nezamisliv čin. Osim njega vrijedan spomena je i autoportretist koji je djelovao u razdoblju visoke renesanse te stvorio veliki niz autoportreta, Albrecht Dürer. Svoj prvi autoportret naslikao je sa samo 13 godina (1484. god.), a na jednom od svojih autoportreta iz 1500. godine kao dio slike napisana je rečenica; "Albrecht Dureurus noricus/ispum me propriis sic effin/gebam coloribus atatis/anno XXVIII/ Ja, Albrecht Dürer od Nuremberga, naslikao sam se odgovarajućim bojama sebi u dobi od 28 godina" (Rebel, 2017:4). Ovim činom, jednom od prvih signatura, umjetnik je imao želju da se istakne kao umjetnik potpisujući se na autoportret. Nadalje u opisu i poziciji tijela koju je umjetnik odabrao kako bi prikazao sebe, kako autor navodi, njegov autoportret svjedoči o njegovoj dubokoj pobožnosti i ozbiljnosti s kojom gleda na svoje zanimanje kao umjetnika i intelektualca. Također je vrijedno spomenuti Michelangela koji je bio vrsni umjetnik i

intelektualac, jednom riječju genije svoga vremena. Michelangelo nije izradio niti jedan konkretan autoportret već je svoj lik umetao ili sakrivao u svoja umjetnička djela. Dok je oslikavao svod Sikstinske kapele na fresci *Posljednjeg suda* (1536.-1541. god.), umetnuo je svoj izobličen i iskrivljen autoportret. Na fresci je prikazan Sv. Bartolomej koji u desnoj ruci drži nož, a u lijevoj ruci drži oguljenu kožu na kojoj je groteskno naslikana i jasno vidljiva oguljena koža s lica koja je prikaz izmučenog Michelangela. Opisano Michelangelovo tijelo prikazanog kao mučenika ukazuje na prirodu njegova postojanja i odnos prema njemu kao stvaratelju i samom čovjeku te prikazuje svoju nemoć u odnosu svijeta i umjetnika te koliko je možda bolan proces kroz koji je prošao umjetnik dok je stvarao freske *Posljednjeg suda*. Ovaj tip prikaza autoportreta kao umetnutog u sliku, koristilo je još mnogo umjetnika, kao što su Masaccio, koji svoj lik prikazuje kao apostola u freskama kapele Brancacci (1426. god.) i Raphael, koji se uključio među likove *Atenske škole* (1510. god.) Takvi umetnuti autoportreti se još nazivaju i *assistance* (Rebel, 2017:40)

Nakon renesanse autoportret u razdoblju baroka postaje prihvaćena tema te ju obrađuju skoro svi umjetnici tijekom svog stvaralaštva. U razdoblju baroka u Italiji i Španjolskoj izdvajam sliku Artemisie Gentileschi *Autoportret kao alegorija slikarstva* (oko 1638. god.) koji se smatra jednim od najinovativnijih prikaza autoportreta u tom razdoblju. Umjetnica je u ovom prikazu sebe postavila kao alegorijski prikaz slikarstva *La pittura*. Tu je alegorijski lik Slikarstva prikazan kao krasna žena raspuštene crne kose sa zlatnim lancem oko vrata koja u jednoj ruci drži kist, a u drugoj paletu. Tako slika potvrđuje Artemisijinu jedinstvenu ulogu slikarice, ona ne predstavlja samo sebe nego i cijelo Slikarstvo i time postaje simbol novog, uzvišenog statusa umjetnika (Skupina autora, 2008). Umjetnica je u ovom simboličnom prikazu autoportreta željela naglasiti problematiku svoga vremena, odnosno naglasiti svoju vrijednost i ulogu kao umjetnice toga doba i samog slikarstva kao medija. Ovim primjerom autoportret se kao tema u tom razdoblju odmaknuo od doslovnog interpretiranja estetskih vrijednosti te se kroz njega počeo predstavljati svoj stav i kritika okoline te kako se svijet odnosi prema umjetniku i u kojem se položaju nalazi. Svakako je bitno spomenuti Rembrandta van Rijna koji je naslikao oko 90 autoportreta. Navodi se da su njegovi autoportreti bili eksperimentalni, u 30-im godinama teatralni, a potkraj slikarova života iskreni i otvoreni. Rembrandt dokazuje kako je autobiografski interes i znatiželja kroz stvaranje različitih izraza rezultirao varijacijama u njegovim autoportretima.

U 19. stoljeću autoportret se koristi u svrhu kritiziranja društvenih statusa ili kao potreba psihološke introspekcije. Među njima se izdvaja, francuski realist Gustav Courbet i njegovo djelo *Umjetnikov atelje* (1855. god.). Djelo je izvedeno kao alegorijski prikaz na kojemu je umjetnik u svome radnom okruženju te se koristi elementom slike u slici, a također je primjer umetnutog autoportreta (Skupina autora, 2008:608). Na pragu moderne umjetnosti bitan je i nizozemski slikar Vincent Van Gogh, umjetnik koji je naslikao velik broj autoportreta za svoga života. Zbirku svojih autoportreta koristio je kao metodu introspekcije te razvoj svojih vještina kao umjetnika. Kroz analizu autoportreta Van Gogha saznajemo o njegovom psihičkom stanju s obzirom na ekspresivni izraz i faze u kojima su nastali (<https://www.vangoghgallery.com/misc/selfportrait.html>). Osim ova dva slikara, 19. stoljeće obilježili su Paula Moderhson-Becker i Egon Schiele. Umjetnica njemačkog ekspresionizma Paula Moderhson-Becker, na svojem *Autoportretu* (1906. god.) izvedenom tehnikom ulja na platnu sebe prikazuje nagom. Taj potez primjer je još jedanog koraka dalje u stvaranju autoportreta s obzirom na vrijeme u kojem je umjetnica živjela. Ekspozirala je svoj lik na neuobičajen način koji do tada nije bio reprezentiran u umjetnosti u prikazu autoportreta. Na slici se poistovjećuje sa prikazom Venera u prapovijesti kao simbolom plodnosti te se može poistovjetiti sa Cézanneovim kupačicama. Jedan od umjetnika modernog doba, Egon Schiele, svojim prikazima autoportreta odskače od tradicije prikazivanja herojskog muškog akta koji je takav od antike i ponovno oživljen u renesansi. Osim tog podatka, Schiele promatračima predstavlja sebe kao *bolesnog* i grotesknog, a kroz njegove autoportrete možemo pratiti kakvog je emocionalnog stanja. Jansonova povijest umjetnosti opisuje Schielea kao prkosnog, ne samo kroz svoj demonski pogled i smione iskrivljene geste nego i u svojoj spremnosti da sebe predstavi kao unakaženog i poput lešinara (...) Osjećamo kostur tijela, njegovu tjelesnost, i usprkos izazivajućem pogledu, njegovu ranjivost (Skupina autora, 2008:962). Ovom deskripcijom Schieleova izraza u prikazu samoga sebe vidimo koliko se od renesansnog procvata u kojemu su umjetnici intenzivno počeli sa stvaranjem autoportreta odmaknuo u interpretaciji i koliko se služi psihološkom analizom u stvaranju djela i pokušaju da prenesu ono što zaista doživljava kao umjetnik i kao osoba.

Nadalje kroz 20. stoljeće tradicionalno tumačenje *autoportreta* kao oblika preispitivanja umjetnika o vlastitom identitetu mijenja se kroz razna istraživanja i širokim odabirom medija. Autoportret, umjetnici ovog doba istražuju kroz različite motive; dokumentarni zapis, umjetničko i egzistencijalno propitivanje ili samo interpretaciju forme i oblika. Za ovo razdoblje važna je umjetnica i slikarica realizma, kubizma i nadrealizma Frida

Kahlo (1907.-1954. god.) koja je 1925. doživjela automobilsku nesreću koja joj je promijenila život te je od toga događaja njezina karijera doživjela uzlet u narativnom smislu te povećala intenzitet njezinog stvaralaštva u prikazivanju kasnije životne situacije kroz koju je prolazila. "Osim toga, Kahlo je bilo komunistkinja, tako da njezin odnos sa svijetom nije bio samo kontemplativan, već vrlo praktičan, politički i impulzivan" (Rebel, 2017:74). Za svoga života stvorila je više od 50 autoportreta koji prikazuju njezinu osobnu muku. Uz nju neizostavan primjer je španjolski umjetnik Pablo Picasso (1900.-1944. god.) koji je stvorio također širok raspon autobiografskih portreta kojima možemo pratiti različite faze njegove umjetničke karijere.

U drugoj polovici 20. stoljeća bitno je spomenuti Andya Warhola koji je zanimanje umjetnika preoblikovao u zanimanje performera, što bi u njegovom smislu značilo da istodobno djeluje na brojnim profesionalnim funkcijama npr. slikar, fotograf, režiser, dizajner, menadžer, organizator izložbi i mnoga druga. Postigao je velik uspjeh u svom umjetničkom životu kao zvijezda pop kulture. Warhol je izrađivao brojne autoportrete u različitim medijima, a posebno je značajna serija koju je izradio u tehnici sitotiska iz 1967. godine. U varijacijama s oko 14 boja, multipli su varijacije od po četiri boje te je po ovakvom stilu Warhol prepoznatljiv jer je na isti način izradio portrete brojnih zvijezda poput Marilyn Monroe i Elvisa Presleya. Na otiscima ove serije Warhol je svoje lice prikazivao kao pojednostavljenu formu, brada mu je oslonjena na ruku, odnosno u pozi je kao da je duboko u mislima. U svome stvaranju koliko god izgledale jednostavno, njegove multiplicirane varijacije, svakim svojim radom pa tako i ovom očitom pozom u autoportretu govore o tome kako se ipak odnosio promišljeno te prolazio kroz kontemplativan proces u stvaranju svakoga svoga rada. Brojni umjetnici stvarali su u ovom razdoblju, a još neki od bitnih su američki umjetnik Chuck Close, koji je svoje fotorealistične slike autoportreta gradio sitnim fragmentima, kao i zamučene slike njemačkog umjetnika Gerharda Richtera te mnogi drugi (Rebel, 2017:86).

1.1. Autoportret u suvremenoj umjetnosti

S pojavom prvih fotoaparata dolazi i do prvih fotografskih autoportreta. Vrijeme u kojemu trenutno živimo kada se razvoj tehnologije nastavlja, suvremenu verziju fotografskih autoportreta predstavlja popularni *selfi*. Danas svatko može pomoću mobilnih telefonskih uređaja ili digitalnih fotoaparata, stvoriti fotografiju sebe, koji po osnovnim formalnim karakteristikama nije ništa drugo nego podvrsta autoportreta. Postavlja se pitanje općeg razumijevanja i šireg značenja autoportreta danas kada svatko može lako proizvesti

fotografiju sebe, a u određenoj mjeri svatko može biti stvaratelj i tom pogledu interpretirati svoje postojanje, drugim riječima biti autoportretist. To samo po sebi ni u kojem pogledu nije umjetnost, jer se ne može jednim slučajnim klikom odmaknuti od standarda umjetnosti...*za razliku od današnjeg "klika", izuzetno složen i dug proces, bez obzira na to da li se radilo o slici ili prvobitnoj fotografiji. Od spomenutih slojeva, današnji selfi zadržao je, svakako, samoprezentaciju i vizualizaciju ega kao svoju suštinu, ali razlika je u tome što je ona svakodnevna, često spontana i uglavnom javna i masovno prezentirana, dok su autoportreti u prošlosti najčešće podrazumijevali reprezentativnost, ozbiljnost, intimnost i zadovoljenje estetskih kriterija* (http://artdistrict.rs/?page_id=654).

Nadalje, u suvremenoj umjetnosti baš iz tog razloga, ubrzanog razvoja tehnologije i prezasićenosti pojma autoportreta kao teme neće biti izdvojeni umjetnici ovog, suvremenog doba. Umjetnici današnjice stvaraju autoportrete konceptualnog, performativnog karaktera u političkom ili socijalnom kontekstu, simboličkom interpretacijom, odnosom umjetnika i društvene stvarnosti u različitim medijima. Kroz ubrzan tehnološki napredak, ubrzano rastu i umjetnička djela samim time autoportreti. Rečenica iz predgovora izložbe govori o odnosu prema suvremenoj umjetnosti, (Autoportret, figura i akt u djelima hrvatskih umjetnika mlade i srednje generacije)...dobar primjer toga je suvremena umjetnost, koja zahtjeva aktivnu percepciju ili sudjelovanje promatrača, koji procesualno i smisljeno završava umjetničko djelo odnosno svojom interpretacijom definira (ili redefinira) intenciju autora, čime se tema autorstva kao takva preispituje, to jest podliježe redefiniciji" (Kalčić, 2016).

1.2. Autoportret kao likovni motiv

Autoportret kao motiv u umjetnosti važan je, ne samo zato što ga stvara sam autor već i zato što ima dokumentarnu vrijednost u smislu da se umjetnik zapisuje u vremenu u kojem je živio. Individualnim pristupom u prikazivanju, prezentira se vrijeme u kojem je umjetnik stvarao te estetske i kulturološke karakteristike toga doba. Autoportret može biti prikazan na duhovnoj ili simboličkoj razini. Umjetnici su kroz povijest autoportret koristili kako bi ostavili dojam bezvremenosti, dokumentirali svoje postojanje, eksperimentirali ili samo zbog želje da se prikažu u idealiziranom ili kritiziranom obliku. Umjetnik svoju refleksiju aplicira kroz različite medije kao što su crtež, slika, grafika, skulptura, video i sl. Nazivaju ga još i podvrstom portreta zbog jednakih formalnih karakteristika, no u prikazu autoportreta umjetnik otvara svoj intiman prostor predstavljajući svoj lik kao proizvod umjetnosti. Smatran je jednim od najvažnijih likovnih motiva koji je oduvijek bio segment izražavanja.

Autoportret kao motiv može biti prikaz samo lica ili glave, poprsja, lika do koljena ili cijele figure. Odnos prema prikazu ljudskog lika često se doživljava kao tradicionalan i klasičan oblik izražavanja kroz povijest, no kako smo saznali iz prethodnog poglavlja mijenjao se s obzirom na tehnička sredstva i položaj umjetnika u društvu. Autoportret je likovna autobiografija, vlastiti portret samog umjetnika; umjesto riječima, stvoren crtama i bojama (slikarski autoportret) ili oblicima (kiparski autoportret) (Peić, 1978:188). Nadalje saznajemo kako se u povijesti likovne umjetnosti autoportret kao samostalna tema izdvojio tek u razdoblju renesanse. Portretiranje je bila tema rezervirana samo za naručitelja i za prikazivanje "onoga koji je iznad", svete ili vladajuće osobe. Autoportret kao žanr u umjetnosti nije služio samo kao likovni dokument u kojem je naglasak na fizičku konstituciju odnosno izgled, već se sugerira na stav prema umjetnosti i okolini općenito. Model, osoba koju umjetnik prikazuje, ili u slučaju da je model sam sebi, koristeći se crtom, bojom ili volumenom trebala bi biti refleksija karakteristike ličnosti kao *originalni psihički oblik pojedinca* (Peić, 1978:189). O tome govori i sljedeći opis Durerovog crteža Portret majke „...da bez ikakve društvene ili estetske suspregnutosti karakterizira specijalan oblik lica i pokret duha u njemu; dakle težio je da fiksira elemente koji izgled glave njegove majke čine likovno i psihički originalnim.“ (Skupina autora, 2008). U prikazu tijela ili lica ne može se sakriti stanje portretirane osobe, a samim time zaključujem da svako umjetničko djelo koje stvara umjetnik može biti i svojevrsan autoportret. „Poststrukturalističko razumijevanje identiteta prema kojem je identitet samo privremeni položaj u promjenjivoj mreži “diskursnih režima” koji uređuju određenu kulturu, preusmjerilo je pažnju s identiteta samih na procese

njihova uspostavljanja odnosno rastvaranja.“

(www.ulupuh.hr/hr/my_documents/my_documents/168/predgovor.docOdraž u zrcalu – autoportret u fotografiji?)

Ova teorija koja govori o identitetu kao promjenjivom stanju koje je podložno utjecajima, možemo reći da je autoportret opis određenog perioda i okoline u kojoj se umjetnik nalazio kada ga je stvarao. S jedne strane umjetnik stvara svoj lik i prezentira ga iz želje da se predstavi publici, a u isto vrijeme da se izdvoji od promatrača.

II. PRAKTIČNI DIO

2. DRVO KAO MATERIJAL

Kada se govori o materijalima u skulpturi, treba navesti neke od činjenica, kako povijesnih, tako i tehnoloških. Čovjek je oduvijek težio da izrazi svoje ideje i razmišljanja, da ih prenese u djelo, da ih materijalizira, krenuvši od najstarijih vremena pa sve do danas, ali je često bio sputavan, kako iz tehnoloških razloga, tako i zbog raznih društvenih i religioznih razloga. Materijal služi kao medij kroz koji se prenosi neko djelovanje, medij kao materija koja ispunjava prostor, tehničko sredstvo pomoću kojeg se nešto ostvaruje. Kada se govori o materijalu, u ovom slučaju kiparskom mediju, misli se na nešto čvrsto, gusto i otporno. Drvo kao materijal ima dvostruko značenje:

1. određeni oblik drvenaste biljke (latinski *arbor*)
2. tvar, sirovina što je te biljke proizvode (latinski *lignum*).

Skulptura, u ovom slučaju drvena, nije samo ono što vidimo izvana, ona je dio tvari i čestica koje ju čine. Tehničko-tehnološka svojstva određena su nehomogenom građom, a različitost elemenata građe na elementarnoj razini su suha drvena tvar stanične stijenke koja se skoro u potpunosti sastoji od samo tri kemijska elementa:

ugljika, C – s masenim udjelom od oko 50%

vodika, H – s masenim udjelom od oko 6%

kisika, O – s masenim udjelom od oko 44%

(<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=16354>)

"...zbog svojih tehničkih pogodnosti, bilo je rabljeno vrlo rano u umjetnosti. Podatno za obradu, čest je materijal za kojim posežu kipari, bilo da se njime koriste radi njegovih svojstava, bilo radi oblika, ili pak dekonstrukcije različitih referencija na značenja i simboliku koju posjeduje, samo ili u kombinaciji s drugim materijalima" (Ivanković, 2011).

Drvo se u umjetnosti koristilo, a i danas se koristi na različite načine, jer je ono ipak poprilično mekan i za obradu pogodan materijal. Drvo je zanimljivo i karakteristično po tome što da bi se dovelo u stanje pogodno za obradu mora proći cijeli niz pripremnih radnji za koje je potrebno nekoliko godina, a tu se prvenstveno misli na pravilno sušenje koje u prosjeku, ovisno od vrste drveta, može trajati od dvije do pet godina. Nakon što je drvo pravilno osušeno, obrađujemo ga s odgovarajućim alatom, električnim ili ručnim, a proces obrade drveta nazivamo tesanjem, što znači da se iz cjeline, velikog volumena građe drva, odsijecanjem i odlamanjem, jednom riječju oduzimanjem, oblikuje manja i željena forma. Za izradu svoga rada odabrala sam drvo lipe, zbog mekoće i podatnosti u obradi.

3. TEHNIČKO-TEHNOLOŠKI PROCES

Prije direktne izrade skulpture u drvu, izradila sam skicu u glini, stojeću figuru autoportreta (80 cm) i autoportret glave, prema osobnim fotografijama i uz pomoć zrcala. Skica rada služila je u ovom slučaju kao zapis forme u memoriju s obzirom na to da se glina kao materijal po oblikovanju i konzistenciji razlikuje od drva i da je skica u usporedbi sa zamišljenim radom u omjeru 1:2 te iz tog razloga nije korištena za usporedbu pri samoj izradi konkretnog rada u prirodnoj veličini. Nakon izrađene skice, u drugoj fazi, trupac drveta lipe podijeljen je na 10 dasaka (160x50x5 cm) koje nakon što su obrađene (rezane, obrušene, blanžane) ponovno spajane, odnosno lijepljene ljepilom za drvo, u jednu cjelinu dimenzija 160x50 cm. Ovakav način spajanja elemenata nazivamo još i lijepljeno lamelirano drvo. Postupak koji je prethodno objašnjen izveden je iz tog razloga, što je za sušenje jednog trupca potrebno određeno vrijeme, a u slučaju nedovoljno osušenog trupca nakon obrade dolazi do raspucavanja. Da bi zamišljena izvedena skulptura ostala zaštićena od pucanja i lomljenja odlučila sam se na postupak ponovnog lijepljenja suhih dasaka. U trećoj fazi izrade bilo je potrebno zapisati sve dimenzije modela, u ovom slučaju dimenzije svoga tijela i prenijeti ih na drvenu cjelinu. Veliki dijelovi skulpture su odvajani električnom motornom pilom, a nakon toga forma je definirana ručnom pilom, dljetima, ručnim rašpama i u posljednjoj fazi, električnom brusilicom, (biax) brusilicom i brusnim papirom. Nakon obrade drveta u posljednjoj fazi određene dijelove tijela sam bojala bijelom akrilnom bojom za drvo, te cijelu skulpturu zaštitila bezbojnim mat lakom za drvo koji će drvo zaštititi od vanjskih utjecaja.

4. ANALIZA IZVEDENE SKULPTURE

Rad je izveden kao realističan prikaz figure, odnosno autoportreta u stajaćem položaju. Radom propitujem vlastitu osobnost, vlastito tijelo te samo postojanje. Radom želim omogućiti bezvremenost u periodu u kojem je nastao odnosno prikazati simboliku vremena svoga studiranja i njegov završetak. Također želim preispitati prilagođavanje identiteta, odnosno definiranje vlastite individualnosti u radu i njegovoj izvedbi. Odlučila sam se za izradu cijele figure autoportreta jer za vrijeme svoga studiranja na Umjetničkoj akademiji i diplomskom studiju modula kiparstva nisam imala priliku posvetiti duži period izradi, koji zahtjeva drvo kao materijal i sam obujam posla. Za izvedbu rada bilo mi je potrebno pet mjeseci, uključujući pripremu materijala odnosno od procesa lijepljenja drvenih dasaka u cjelinu do završne obrade, bojanja i zaštite. U priložima A, B, C, D može se vidjeti proces izrade skulpture. Skulptura je trodimenzionalna, slobodno stojeća, izvedena u punoj plastici s prošupljenim djelovima između ruku i tijela. Statična je i simetrična, vertikalno postavljena u odnosu na promatrača, vjernih proporcija s obzirom na model, u mjerilu 1:1 s manjim odstupanjima. Skulptura je u djelovima koji prikazuju odjeću na figuri hrapava i djelomično neravna, a dijelovi tijela bez odjeće (noge do iznad koljena, ruke, vrat i lice) su djelomično uglačani čime sam htjela simulirati mekoću organskog i živog materijala. U izradi skulpture, koristila bih izraz konstruiranje skulpture, bez obzira na to što se radi o drvu koje se obrađuje oduzimanjem. Govorim konstruiranje, u smislu građenja svijesti o sebi i svojih sposobnosti u obradi materijala kao što je drvo. Pod konstrukcijom, ako ju doslovno shvatimo, podrazumijeva se gradnja nečega, a taj sam izraz shvatila sasvim doslovno u procesu autoportretiranja. Od fizičkog izgleda, odnosa proporcija, stava držanja tijela pa sve do stanja kroz koja sam sa psihološke strane prošla tijekom izrade. Cijeli proces je uglavnom varirao od razine u kojoj je sve izgledalo beznadno do prosvjetljujuće faze koje su rezultirale zadovoljstvom dobivene forme. Kako govori Matko Peić, pokušala sam doći do *originalnog psihičkog oblika pojedinca*, u ovom slučaju *pojedinač* je moja osobnost koju sam pokušala prenijeti na materijal kao što je drvo i zapisati taj originalni psihički oblik koji je prepoznatljiv okolini, ne u fizičkoj opisnosti, već u samom načinu tretiranja forme i umjetničkog izraza. Skulptura je djelomično prirodna boja materijala, odnosno drveta lipe, a djelomično je bojana bijelom akrilnom bojom za drvo. Bijela boja u dizajnu je povezana s profesionalizmom i poslovnosti. Medicinski stručnjaci ju nose kako bi označili sterilnost, a u zemljama kao što su Kina i Japan bijela boja simbolizira ožalošćenost i smrt, dok kod nas simbolizira čistoću i nevinost. Povećava doživljaj prostora i reflektira svu snagu spektra pa ne možemo direktno

gledati u refleksiju zbog vizualnih smetnji. Moj odabir bijele boje je zato što sam određene dijelove htjela istaknuti, a svaka druga boja bi uvelike povećavala samu simboliku, pa kako bi izbjegla taj dio cilj mi je bio da ostane neutralna i neupečatljiva u smislu izražajnosti same boje. Završen rad može se pogledati u priložima E, F, G, H.

5. ZAKLJUČAK

Od ideje pa sve do izrade ovoga rada, zaključno bih izdvojila sam proces nastanka djela koji je najviše pridonio u građenju, ne samo skulpture već vlastitog identiteta i samosvijesti o tome što znači stvoriti umjetničko djelo odnosno u kojoj mjeri to umjetničko djelo izgrađuje umjetnika u cijelom procesu. Smatram da se svako umjetničko djelo može nazvati svojevrsnim autoportretom zbog načina tretiranja forme i materijala i same izražajnosti rukopisa koji je za svakog umjetnika prepoznatljiv. Autoportret kao temu koju sam obradila u ovom diplomskom radu može se reći samo površinski jer je kao tema u umjetnosti, pogotovo suvremenoj, domena koju je nemoguće sažeti jer su u povijesnom slijedu nastajali u toj količini u kojoj je bilo i umjetnika, pa s obzirom na to istaknula sam one koji su bili relevantni za razdoblje u kojem su stvarali i koji se razlikuju u smislu evoluiranja autoportreta kao teme kroz medij i sam pristup. Pristupila sam radu s nedostatkom samopouzdanja s obzirom na izvedbu, no završnim rezultatom sam izgradila svijest o svojim mogućnostima i svoje postojanje kao umjetnice zabilježila u vremenu u kojem je nastao.

6. LITERATURA

Damjanov, J., Radulić, K., Brajević, D., Manasteriotti, V., Lisinski, H., (1965.) *Umjetnost*
Zagreb: Panorama

Davies, P., Denny, J. E., Walter B., Hofrichter, Frima, F., Jacobs, J., Roberts Ann M.,
Simon, L., David (2008.) *Jansonova povijest umjetnosti*, zapadna tradicija, sedmo izdanje,
Zagreb: GZH

Horvat Pintarić, V. (2009), *Tradicija i moderna*, Hrvatska akademija znanosti i
umjetnosti, Gliptoteka

Peić, M., (1978.) *Pristup likovnom djelu*, Zagreb: Školska knjiga

Rebel, E., (2017., original edition 2008.) *Self-Portraits*, TASCHE: GmbH

Šuvaković M. (2005) *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Zagreb: Horetzky

Internet izvori :

Ivanković, R. (2011). *Otkrivanje* <http://www.matica.hr/vijenac/462/drevni-materijal-na-suvremeni-nacin-21971/>

Kalaić, S., iz predgovora (2016.); *Autoportret, portret, figura i akt u djelima hrvatskih umjetnika mlađe i srednje generacije*

<http://www.visual-arts-cork.com/genres/self-portraits.html>

<https://www.vangoghgallery.com/misc/selfportrait.html>

http://artdistrict.rs/?page_id=654

www.ulupuh.hr/hr/my_documents/my_documents/168/predgovor.doc

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=16354>

SAŽETAK

Kroz ovaj diplomski rad istražuje se tema autoportreta. Autoportret u kontekstu umjetničkog stvaranja i žanra u umjetnosti do osobnog stava prema temi i izradi autoportreta u drvu. Autoportret izradila sam u drvu lipe, a sam naziv Stilizirani autoportret u drvu objašnjava u ovom pogledu odstupanja u izvedbi koja su bila neizbježna za ovakav obujam posla u određenom vremenu. Ovim radom propitujem vlastitu osobnost, vlastito tijelo te sam se odlučila na ovakvu vrstu rada kako bi svoje studiranje na Umjetničkoj akademiji zabilježila kroz postignute sposobnosti u okviru vlastite individualnosti i same izvedbe. U radu je tema autoportreta opisana kroz povijesnu kronologiju i relevantne predstavnike te kako se kao žanr od renesanse razvijao, kada su nastali prvi samostalni portreti pa sve do suvremene umjetnosti, kada je tema autoportreta preoblikovana u smislu značenja, poruke koju nosi te do samog odabira medija i načina interpretacije. Autoportret kao motiv u umjetnosti nosi mnoga značenja i ima dokumentarnu vrijednost u smislu da se umjetnik zapisuje u vremenu u kojem je živio. Individualnim pristupom u prikazivanju, prezentira se vrijeme u kojem je umjetnik stvarao te estetske i kulturološke karakteristike toga doba. Autoportret može biti prikazan na duhovnoj ili simboličkoj razini, u slučaju izrade svoga rada okarakterizirala bih svoju namjeru kao eksperimentalnu i dokumentarnu s obzirom da drvo kao klasičan materijal ne govori puno o dobu u kojem živimo, jer ono kao materijal unatrag tisućama godina govori za sebe kako u funkcionalnom i duhovnom smislu tako i u umjetničkom. Eksperimentalno u smislu propitivanja vlastite osobnosti, identiteta i samog postojanja i stvaranja umjetničkog djela.

Ključne riječi: autoportret, obrada drveta, figuracija, skulptura, identitet

7. POPIS PRILOGA

A - fotografija rada u procesu izvedbe

B - fotografija rada u procesu izvedbe

C - fotografija rada u procesu izvedbe

D - fotografija rada u procesu izvedbe

E - Rad u završenoj fazi (Autoportret)

F - Autoportret

G - Autoportret

H - Autoportret

A-fotografija rada u procesu izrade

B-fotografija rada u procesu izrade

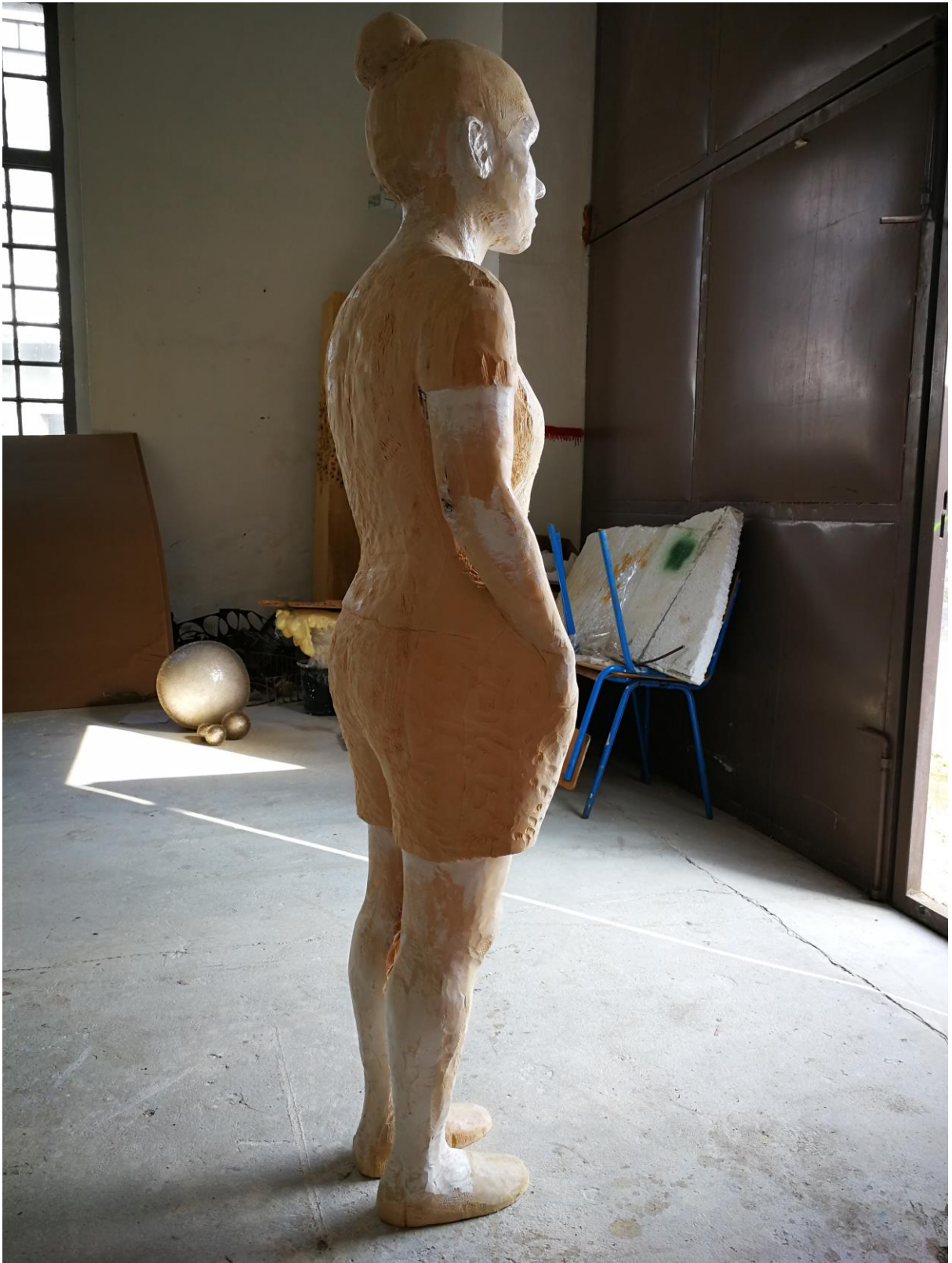
C-fotografija rada u procesu izrade

D-fotografija rada u procesu izrade

E-Autoportret

F-Autoportret

G, H-Autoportret